

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(повне найменування вищого навчального закладу)

Історичний факультет
(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра історії України
(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра
(освітній ступінь)

на тему: «Антинацистські та антирадянські акції УПА під час
Другої світової війни : порівняльна характеристика»

«anti-Nazi and anti-Soviet actions of the UPA during the Second World War : comparative
characteristic»

Виконав: студент денної форми навчання
напряму підготовки 6.020302 Історія
Лотоцький Любомир Богданович

Керівник к.і.н., доц. Новікова Л.В.

Рецензент к.і.н., доц. Петрова Н.О. _____

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

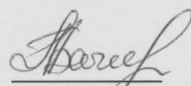
№ 10 від 17.05 2017 р.

Захищено на засіданні ЕК № 2

протокол № __ від 16.06, 2017 р.

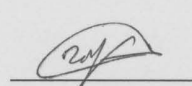
Оцінка випередило 1 А 1 90
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

(підпис)

Богемська Л.А.
(прізвище, ініціали)

Голова ЕК

(підпис)

Гребцова І. С.
(прізвище, ініціали)

Одеса-2017

ш/к 429776

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Характеристика джерел та історіографії.....	6
Розділ 2. УПА в структурі українського національно-визвольного руху під час Другої світової війни.....	16
Розділ 3. Боротьба УПА з німецько-фашистськими формуваннями.....	36
Розділ 4. Боротьба УПА проти радянських військових з'єднань.....	54
Висновки.....	64
Список джерел та літератури.....	70

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Дослідження присвячене аналізу антинацистських та антирадянських акцій ОУН-УПА в період Другої світової війни та здійснення їх порівняльної характеристики. Даний період характеризується особливим посиленням націоналістичних сил в боротьбі за українську незалежність та створення окремої держави. Зокрема, слід відзначити важливість формування військової структури повстанців та їх бойові зіткнення з опонентами під час війни. Постанська боротьба є важливою частиною розвитку будь-якої організації, яка бореться з окупантами, тому ОУН-УПА досягли значних успіхів у здійсненні цієї справи і вели активну боротьбу проти ворогів. Актуальність зумовлена необхідністю дослідження військової діяльності ОУН-УПА як переломних важелів у здійсненні національного спротиву населення проти окупації іноземними державами. Вивчення даної теми є актуальним для більшого розуміння подій Другої світової війни на території та значення внеску ОУН-УПА в перебіг військових дій.

Об'єктом дослідження є аналіз та дослідження антинацистських та антирадянських акцій ОУН-УПА під час Другої світової війни, їх порівняльна характеристика та вплив в на боротьбу за українську незалежність.

Предметом дослідження є виявлення і дослідження характерних особливостей військових акцій ОУН-УПА проти Німеччини та СРСР, їх розвиток та ефективність.

Методологічну основу дослідження складають загальні принципи логіки, історизму та об'єктивності, система загальнонаукових дослідницьких методів системного аналізу, а також історичний, логічний, порівняльний методи. Основним методом в написанні дипломної роботи став порівняльно-історичний метод, який було використано шляхом порівняння антинацистських та антирадянських акцій УПА під час Другої світової війни.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з 1940 по 1945 рр., коли відбувається формування ОУН-УПА та здійснюється її діяльність під час Другої світової війни на теренах України.

Метою даної роботи є дослідження антигерманських та антирадянських акцій ОУН-УПА та їх діяльності під час війни, розкриття особливостей військової структури, проведення бойових операцій.

Для реалізації поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

- здійснити загальну характеристику джерел та історіографії щодо ОУН-УПА;
- охарактеризувати виникнення УПА та її місце в структурі українського національно-визвольного руху під час Другої світової війни;
- дослідити характер діяльності УПА в боротьбі з німецько-фашистськими формуваннями;
- розкрити зміст боротьби УПА про радянських німецьких з'єднань.

Теоретична і практична цінність курсової роботи полягає в тому, що її матеріали можуть бути використані студентами для написання дослідних завдань, курсових і дипломних робіт, що дасть змогу глибше висвітлити та проаналізувати діяльність ОУН-УПА та їх вплив на події, що відбувалися під час Другої світової війни на території сучасної України та визначити основні напрямки боротьби проти окупантів.

Аналіз опрацьованих джерел та літератури. У роботі були використані різні види джерел, від документальних до наративних (спогадів). Питання організації та структури збройних формувань відображено в таких джерелах, як Косик В. Український національний рух ОПОРУ 1941 – 44 рр. та Посівнич М. Воєнно-політична діяльність ОУН у 1929–1939 роках.

Інформація про характер боротьби проти німецьких окупантів знаходиться в таких джерелах, як Киричук Ю. Історія УПА та Патриляк І. К. До питання про внесок ОУН та УПА у боротьбу проти нацистських окупантів на території України та ін.

Для розгляду питання щодо військових операцій УПА проти радянських з'єднань були залучені такі документи, як Макарчук С. Радянські методи розправи з бандерівцями та Ідзьо В. С. Українська Повстанська Армія – згідно зі свідченнями німецьких та радянських архівів.

Слід відмітити, що є різниця між трактуванням військових акцій ОУН-УПА під час Другої світової війни в працях радянських, українських дослідників і в працях дослідників з діаспори. Зокрема, радянські дослідники висвітлюють діяльність даних організацій як глибоко негативну та антинародну і засуджують її у майже всіх своїх виданнях. Дослідники з України та української діаспори по-іншому підходять до даного питання. Вони розкривають боротьбу ОУН-УПА як національно-визвольну та спрямовану на здобуття української незалежності. Спільним в усіх працях можна відзначити те, що всі дослідники визнують саме існування даних організацій та їх внесок в бойові дії під час війни. Більш ґрунтовно джерельна та історіографічна основа теми дипломної роботи розглянута в Розділі 1.

Структура роботи. Дипломна робота складається з титульної сторінки, змісту, вступу, чотирьох розділів, висновків і списку використаних джерел та літератури. В розділі 1 виствітлено питання джерельної бази та історіографії ОУН-УПА під час Другої світової війни. В розділі 2 звійснено характеристику місце УПА серед інших борців проти окупантів на наведено її структуру та організацію. В розділі 3 здійснено аналіз бойових операцій ОУН-УПА проти німецько-нацистських загарбників. В розділі 4 досліджено питання боротьби УПА проти радянських військових з'єднань.

ВИСНОВКИ

Початки Української Повстанської Армії (УПА) як військового формування українського повстанського руху сягають перших місяців війни, коли загони під такою назвою створювалися у північно—західних українських землях (на Поліссі та Волині) за ініціативою Тараса Бульби (Боровця). Ще у липні 1941 р. Т. Бульба організував тут загони "Поліської Січі" для боротьби із червоноармійцями, що залишилися в німецькому тилу. Бульба не був оунівцем, а користувався підтримкою уряду УНР в екзилі (Варшава). Потім він назвав свої загони УПА і боровся одночасно з німецькими гарнізонами і з радянськими партизанами. Проте, як зазначають дослідники (В. Коваль), воєнна активність цих формувань не була високою. Отож, ініціатива створення УПА не належала ОУН. У даному випадку вона лише намагалася встигнути за подіями.

Роль «третьої сили» в умовах окупаційного режиму намагалася активно відігравати Організація українських націоналістів. Після невдалої спроби оунівців проголосити відновлення самостійної Української держави ця організація остаточно розкололася. Водночас ОУН робилися активні спроби з допомогою так званих «похідних груп», що склалися з досвідчених організаторів і пропагандистів, поширити свій вплив на східні та південні області, розгорнути мережу оунівського підпілля у Києві, Сумах, Житомирі та інших містах.

Структура УПА відповідала структурі регулярної армії (К. Бондаренко, Ю. Киричук). На чолі УПА стояли Головна команда та Головний військовий штаб, які були створені на основі ухвал проводу ОУН Північно—західних українських земель і Крайового військового штабу (1 травня 1943 р.). Головну команду становили головний командир та члени Головного військового штабу. Першим командиром УПА до часу своєї загибелі у бою з німецьким військовим підрозділом (13 травня 1943 р.) був Василь Івахів. Після нього обов'язки

Головного Командира УПА (від 15 травня до листопада 1943 р.) виконував колишній провідник ПЗУЗ "Клим Савур" (Дмитро Клячківський). Штаб ділився на відділи: організаційно—оперативний, розвідувальний, постачання, персональний, вишкільний, політичного виховання, зв'язку, медично—санітарний та ін.

Національно-визвольний рух на українських землях був неоднорідний. В радянській Україні, Закарпатті та Буковині він був фактивно задавлений та знищений окупаційною владою. Іншою ситуація була на тих українських землях, які входили до складу Польщі, зокрема там відбувалося відродження визвольних змагань в формі створення Організації Українських націоналістів та здійснення нею диверсійної діяльності. На початку Другої світової війни ОУН здійснила спробу відродження Української держави. Ця спроба була жорстко придушена нацистською владою Німеччини, було здійснено велику кількість арештів та розстрілів учасників ОУН. Такі дії окупанта змусили вдатися до початку збройної боротьби за визволення України. Результатом цього стало створення Української Повстанської Армії в жовтні 1942 року. УПА стало головною рушійною силою у військовій боротьбі за Українську державу. Тому можна визначити головне та визначальне місце УПА в структурі національно-визвольного руху та неоціненний її внесок в супротиві нацистській Німеччині та СРСР.

Для кращого розуміння ролі УПА в цій боротьбі було розглянуто її структуру та організацію. Українська Повстанська Армія по своїй природі була схожою до регулярної армії, виконувала ідентичні завдання та була мала відповідну структуру, тактику, субординацію та районування. УПА поділялася на оперативний, забезпечувальний, політвиховний, зв'язкові та інші відділи.

Найбільш серйозною проблемою у стосунках між ОУН і Німеччиною у період до липня 1941 р. була невизначеність Берліна у ставленні до державницьких прагнень українського народу. Ця нечіткість спостерігалася не лише в офіційних документах третього рейху, вона панувала в думках

найвищого керівництва держави і партії, у тому числі й у самого фюрера, який у липні 1940 р. заявляв про можливість створення буферних держав - України, Прибалтики й Білорусії, потім говорив про німецькі адміністративні округи на цих територіях і лише перед самою війною з Радянським Союзом схилився до думки про повну колонізацію України.

Таким чином, можна з упевненістю констатувати, що протягом незначного відрізка часу Організація українських націоналістів від співпраці з Німеччиною повністю переорієнтувалася на боротьбу з нею. Це чітко продемонструвало ситуативність у діях ОУН, прагненні її керівництва орієнтуватися залежно від обставин, намагаючись максимально ефективно використовувати їх у своїх інтересах. Якщо в перші тижні війни Німеччина, яка своїм нападом ослаблювала СРСР, розглядалась як природний союзник українського національно-визвольного руху, то з моменту brutального заперечення нацистами права України на самовизначення ОУН опинилася в ситуації, коли її фактичним союзником стала Червона армія (хоча офіційно про це ніде не йшлося), яка ослаблювала Німеччину й тим самим давала націоналістам певні шанси на проведення масового виступу під гаслами державної незалежності.

Організація українських націоналістів (Б) виявилася єдиною, добре організованою і найбільш радикальною політичною силою, яка на цьому важкому шляху продовжувала боротьбу за самостійну соборну Українську державу. У цій ситуації головним чинником боротьби українського народу могла бути тільки організована збройна сила. Такою силою постала Українська Повстанська Армія. Територією, на якій сформувалися перші відділи УПА, стали Волинь і Полісся, де гітлерівці, провокуючи польське населення, повели особливо жорстоку політику. У відповідь українці почали створювати відділи самооборони.

Визвольна боротьба Української повстанської армії у 1943–1944 рр. була складною та багатогранною, самовідданою і безкомпромісною, тривалий час

маючи антинацистський характер. За будь-яких умов УПА намагалася діяти так, щоб максимально використати обставини на користь боротьби за самостійну Українську державу. УПА зробила максимум, що в такій ситуації могла зробити партизанська армія, яка не мала зовнішньої підтримки. Завдяки неймовірній самопожертві, залізній дисципліні та непохитній вірі у правоту власних ідей воякам УПА вдалося досягти значних позитивних результатів за несприятливих обставин іноземної окупації.

Стосунки українського націоналістичного руху й Німеччини зазнавали постійних змін залежно від геополітичної ситуації. Однак за будь-яких умов оунівці намагалися діяти таким чином, щоб максимально використати обставини на користь боротьби за самостійну Українську державу. Коли інтереси України (в уяві лідерів ОУН) потребували співробітництва з Німеччиною - вони йшли на співпрацю (доволі часто навіть на шкоду своїм політичним інтересам та іміджу на міжнародній арені), коли була необхідність поберегти сили, перебуваючи в стані нейтралітету, націоналісти займали вичікувальну позицію, але коли обставини вимагали боротьби з рейхом, УПА вела цю боротьбу самовіддано, масштабно і безкомпромісно. Документи однозначно свідчать про те, що повстанський рух, організований і очолюваний ОУН, довгий час мав антинімецький характер, що нацисти з 1942 р. саме в українських націоналістах бачили найбільшу загрозу своєму пануванню в краї. УПА зробила максимум, що в такій ситуації могла зробити партизанська армія, яка не користувалася зовнішньою підтримкою. Від гітлерівців було визволено значні території, на яких не функціонувала окупаційна адміністрація, зривалися поставки сільськогосподарської і промислової продукції, сировини, визволялися люди, призначені до вивозу у Німеччину, знищувалися засоби комунікації, вбивалися представники цивільної адміністрації, дезорганізовувалася місцева поліція тощо. Тому, на наш погляд, цілком закономірно було б визнати, що ОУН і УПА зайняли свою почесну сходинку в ієрархії борців за свободу України та звільнення її від гітлерівського рабства.

Боротьба УПА проти радянського режиму відбувалась в таких основних формах:

- збройні напади на низові радянські політичні і каральні структури та державні господарські об'єкти - млини, МТС, спиртозаводи (особливо багато випадків у Львівській області), і також на залізничні станції і колії, телеграфне сполучення, державні торгівельні заклади. Управління Львівського спиротресту в жовтневому 1944 р. донесенні подавало опис аж 22 таких нападів на підпорядковані йому заводи та інші господарські підрозділи. Заступник начальника Львівської залізниці Кулагін повідомляв І.Грушецькому про 9 диверсій на залізницях, в тому числі руйнування мостів та залізничного полотна. В ніч на 17 жовтня на ділянці Тернопіль-Ланівці було зруйновано 6 мостів. Тієї ж ночі на перегоні Єзуполь-Дубівці-Галич зрізано 78 телеграфних стовпів та порізано 40 км проводів і т.ін.;

- збройні напади на райцентри з метою визволення полонених вояків УПА чи активістів ОУН, а також звезених до райцентру родин на виселення. Зафіксовано такі напади: 16 серпня 1944 р. на Новий Яричів, 20 серпня 1944 р. - на Комарно, 7 жовтня 1944 р. - на Сколе, 17 грудня 1944 р. - на Ново-Стрілища, 13 січня 1945 р. - на Журавно, 22 січня 1945 р. - на Раву-Руську та інші. Тільки в Дрогобицькій області до 1 січня 1945 р. загони УПА 8 разів нападали на районні центри. Не всі вони були вдалими, все ж ці дії засвідчували потужність збройної боротьби УПА проти радянського режиму.

- напади на радянські каральні озброєні структури, на пропагандистів, організаторів і керівників влади, на виборчі дільниці і загалом на більшовицьких активістів. Цього роду дії були найчисленнішими і багато з них носили класично партизанський характер, завдавали режиму дошкульних кадрових втрат.

Отже, можна зробити висновок, що Радянський уряд закликав учасників українського національного руху без будь-яких застережень вийти з повинною, за що нібито гарантувалося звільнення від судової відповідальності за минулу

діяльність. Проте основними були силові методи боротьби з ОУН та УПА: масштабні військові акції, спрямовані на оточення і фізичне винищення повстанських загонів. В наступному, коли Командування УПА розсосредило свої збройні сили на чисельно невеликі боївки по всьому краю, каральні органи перейшли до "закриття" усіх населених пунктів агентурною сіткою, влаштування "засад-секретів", шантажу репресіями над сім'ями учасників підпілля, залякування стратами через повішання та ін. За радянськими джерелами, тільки протягом 1944-1945 рр. такими методами було позбавлено життя понад 100 тис. українських патріотів.

Військовий спротив УПА та збройного підпілля ОУН тоталітарному режиму в 1944–1945 рр. став періодом найбільшого піднесення визвольної повстанської боротьби. Маючи стійку структуру і чітко визначені завдання, УПА активно протистояла утвердженню радянської влади в регіоні. Бойова діяльність УПА відзначалася високим ступенем військового мистецтва, а її бійці і командири в боях виявляли патріотизм, жертвність, велике завзяття, що було наслідком добре організованої і поставленої політико-виховної роботи та вишколу. Поряд із збройною боротьбою зростав і політичний спротив радянському режиму, головними позитивними якостями якого в цей час стали: ефективний вплив на бійців УПА та місцеве населення; певний вплив на особовий склад Червоної армії, винищувальних батальйонів та військовиків національних меншин.

Упоряд.: О. С. Лисенко, І. К. Патриляк. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2003. – 254 с.

8. Мірчук, Петро. Українська Повстанська Армія, 1943-1954. Документи і матеріали / Петро Мірчук. – Львів: Просвіта, 1991. – 448 с. : іл. – (Книгозбірня "Просвіта").

9. ОУН в 1941 році: Документи. / Упоряд.: О. Веселова, О. Лисенко, І. К. Патриляк, В. Сергієв. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2006. – 618 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. Андрусяк Є. Спогади / Є. Андрусяк. – Львів : Львівський нац. університет ім. І. Франка, 2001. – 91 с. – ("Мемуари і документи". Число 1).
2. Безсмертя. Книга Пам'яті України. 1941-1945. Гол. ред. комісія (гол. І.О. Герасимов, заст. гол. І.Т. Муковський і П.П. Панченко; відп. секр. Р.Г. Вишневський). – 2000 . – 608 с.
3. Державний архів Львівської області (далі - ДАЛО). - Ф. 5001 (Дрогобицький обком КП(б)У).
4. Дяків-Горновий О. Наше ставлення до російського народу / О. Дяків-Горновий // Літопис Української Повстанської Армії. – Торонто, 1982. – Т. 9: Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали; [відп. ред. Є. Штендера]. – Книга друга: 1946–1948. – 302 с.
5. Зрайко Б. Біля витоків УПА (мовою документів) / Б. Знайко // Краєзнавець Прикарпаття. – 2007. – № 10. – с. 16–24
6. Літопис нескореної України. Документи, матеріали. Спогади. - Львів, 1997. - Кн. 2. – 302 с.
7. Матеріали та документи Служби безпеки ОУН (б) у 1940—х рр. / Упоряд. : О. Є. Лисенко, І. К. Патриляк. – К. : Ін—т історії України НАН України, 2003. – 254 с.
8. Мірчук, Петро. Українська Повстанська Армія: 1942-1952 : Документи і матеріали / Петро Мірчук . – Львів : Просвіта, 1991 . – 448 с. : іл. – (Книгозбірня "Просвіти").
9. ОУН в 1941 році: Документи. / Упоряд.: О. Веселова, О. Лисенко, І. Патриляк, В. Сергійчук. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2006. – 618 с.

10. ОУН і УПА в 1943 році: Документи / НАН України. Інститут історії України. - К.: Інститут історії України, 2008. - 347 с.
11. ОУН і УПА в 1944 році: Документи. В 2 ч. Ч. 1. Упорядники: О. Веселова, С. Кокін, О. Лисенко, В. Сергійчук. Відповідальний редактор С. Кульчицький / НАН України. Інститут історії України. - К.: Інститут історії України, 2009. - 292 с.
12. ОУН і УПА в 1945 році : Збірник документів і матеріалів. В 2 ч. / Ред. кол. : Борjak Г. В., Веселова О. М., Даниленко В. М., Кульчицький С. В. (відп. ред.) ; Упоряд. : Веселова О. М. (відп. упоряд.), Гриневич В. А., Сергійчук В. І. НАН України. Інститут історії України. - К. : Інститут історії України, 2015. - Ч. 2 - 366 с.
13. Пігідо-Правобережний Ф. "Велика вітчизняна війна". Спогади та роздуми очевидця. -К. 2002 р.- 310 с.
14. Рівненщина в роки Великої вітчизняної війни Радянського Союзу. 1941-1945. Документи і матеріали. - Львів, 1989. - 380 с.
15. Україна у Другій світовій війні у документах. Збірник німецьких архівних матеріалів. Т.1. Укладач Володимир Косик. Львів, 1997. 384 с.

Література

16. «Північноамериканська історіографія діяльності ОУН і УПА». Науковий керівник – д. і. н., проф. Г. В. Касьянов. Захист відбувся в Інституті історії України НАН України 25 вересня 2009 р.- 182 с.
17. Борець Ю. Р. ОУН і УПА в боротьбі за Українську Державу . - Львів : Логос, 2002 . - 270 с.
18. Брайчевський О.Р. ОУН і УПА у другій світовій війні // Український історичний журнал . - 1995 . - №5 . - с. 100-108
19. Брицький П.П. Українські національні збройні формування в період Другої світової війни // П. П. Брицький / Покликання

- служити науці і людям: Наук. зб. – Чернівці: ТОВ „Видавництво „Наші книги”, 2008. – 395 с.
20. Вовк О. До питання про першого командира Української повстанської армії // Український визвольний рух. - Збірник № 1. - Львів; М., - 2003.- с. 151- 158.
21. Володимир Ковальчук. Діяльність ОУН(б) і Запілля УПА на Волині й південному Поліссі (1941–1944 рр.). — 2006. — 467 с.
22. Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ - ХХ ст.- К., 2000.- 360 с.
23. До генези Української Головної Визвольної Ради / Р. Шухевич // Український визвольний рух: наук. зб. — Львів, 2007. — Збірник 10.- 15 с.
24. Іванцев І. Українська Повстанська Армія в сучасній вітчизняній історіографії / І. Іванцев, О. Марущенко // Українська Повстанська Армія – феномен національної історії : матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Івано—Франківськ, 2003. – с. 17–27
25. Ідзьо В. С. Українська Повстанська Армія – згідно зі свідченнями німецьких та радянських архівів : моногр. / В. С. Ідзьо. – Львів : Сполом, 2005. – 208 с.
26. Історія України/В.Ф. Верстюк, О.В, Гарань, О.І. Гуржій та ін.; Під ред. В.А. Смолія. – К., Альтернативи, 1997 – 416 с.
27. Історія України: нове бачення. Навчальний посібник. К., 2000- 494 с.
28. Кентій А.В. Нариси історії Організації українських націоналістів (1941-1942 рр.). - К., 1998. – с. 173-189
29. Киричук Ю. Нариси з історії українського національно-визвольного руху 40-50-х років ХХ століття. - Львів, 2000. – 111 с.
30. Киричук Ю. Український національний рух 40–50-х рр. ХХ ст.: ідеологія і практика / Ю. Киричук. – Львів, 2003. – 200 с.

31. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні (Переклад з французької). - Париж, 1986. - Репринт, вид. - Львів, 1992.- 625 с.
32. Косик В. Україна і Німеччина у II світовій війні. Париж, Нью-Йорк, Львів, 1993.- 659 с.
33. Косик В. Українська повстанська армія. Короткий історичний огляд // Визвольний шлях. - 2002. - Кн. 10.
34. Косик В. Український національний рух ОПОРУ 1941 – 44 рр.//Визвольний шлях. – 1985. - №8. – с. 973 – 998
35. Ліпкан А. Боротьба УПА з німецьким окупаційним режимом // Воєнна історія. - 2002. - № 5-6.- с. 55
36. Майстренко І. Історія Комуністичної партії України. - Мюнхен, 1979. – 256 с.
37. Макар Ю.І. Канадські центри дослідження історії України: основні напрямки діяльності // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: історичні науки / Українська історіографія на рубежі століть: Матеріали міжнародної наукової конференції, 25-26 жовтня 2001 року. Кам'янець-Подільський. 2001. Т.7(9).- с. 21-27
38. Макарчук С. Радянські методи розправи з бандерівцями //Галичина. Науковий і культ.-просв. часопис. - Івано-Франківськ, 2001. - № 5-6. - с. 353-361
39. Максименко, Ф.П. Тези про 300-річчя возз'єднання України з Росією. 1654-1954 : бібліографічний покажчик / Уклад. Ф.П. Максименко, Г.Ю. Гербільський, Н.Р. Бережна ; Відп. ред. О.Г. Цибко . – Київ : Політвидав України, 1954 . – 30 с. – На укр. яз.
40. Миткалик І. Українська Повстанська Армія – Українська Народно—революційна армія отамана Т. Бульби—Боровця / І. Миткалик // УПА і національно—визвольна боротьба в Україні у

- 1940—1950 рр. : Матеріали Всеукр. конфер. 25—26 серпня 1992 р. — К. , 1992. — с. 68
41. Мороз В. До початків діяльності Української Головної Визвольної Ради // Український визвольний рух / Відп. ред. В. В'ятрович. — Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; Центр дослідження визвольного руху, 2007. — 36. № 10. До 100-річчя від дня народження Романа Шухевича. — с. 213-222
42. Муковський І.Т., Лисенко О.Є. Українська повстанська армія та збройні формування ОУН у Другій світовій війні // Воєнна історія. - 2002. - № 5-6.- с. 18
43. Никифорчук В. ОУН—УПА в документах і матеріалах // Никифорчук В. М. ОУН—УПА : дорога з ночі : до 50—річчя Української Повстанської Армії / В. М. Никифорчук. — Городенка, 1992. — с. 45—78
44. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія. Інститут історії НАН України.- 2004р/ - Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія, Розділ 4-53 с.
45. Патриляк І. К. Військова діяльність ОУН(б) у 1940 – 1942 рр. / І. Патриляк – К.: Ін-т історії України НАН України, 2004. – 480 с.
46. Патриляк І. К. До питання про внесок ОУН та УПА у боротьбу проти нацистських окупантів на території України / І. К. Патриляк // Укр. іст. журн. – 2004. – № 5. – с. 81–93
47. Патриляк І.К. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду / І.К. Патриляк, М.А.Боровик – Ніжин, 2010. – 400 с.
48. Посівнич М. Воєнно—політична діяльність ОУН у 1929–1939 роках / М. Посівнич. – Львів : Афіша, 2010. – 368 с.

49. Прокоп М. Українські самостійницькі політичні сили в 2 світовій війні / М. Прокоп // Сучасність. – 1985. – №10. – с. 70–80
50. Романишин Ю. Боротьба ОУН-УПА за незалежність України у висвітленні західної преси (40-50-х рр. ХХ ст.) // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Вип.11 / НАН України. Інститут народознавства. Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича та ін. Голова редкол. С.Павлюк. – Львів: Інститут народознавства НАН України; Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України; Національний університет “Львівська політехніка” 2002. – с. 192
51. Русначенко А. Народ збурений: національно-визвольний рух в Україні й національно-визвольні рухи в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940-50-х роках.- К.,- 2002.- 330 с.
52. Сало І. М. До історії створення військових Дружин українських націоналістів / І.М. Сало // Держава та армія : [збірник наукових праць] 12 / редколегія: Л. Є. Дещинський (відповідальний редактор) [та інші]. – Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2000 (Вісник Національного університету "Львівська політехніка" ; № 408). – с. 109
53. Сергійчук В. Радянські партизани про ОУН—УПА / В. Сергійчук // УПА і національно—визвольна боротьба в Україні у 1940—1950 рр. : Матеріали Всеукр. наук. конфер. 25—26 серпня 1992 р. – К. , 1992. – с. 119
54. Содоль П. Українська повстанча армія 1943–1949. Другий довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1995. – 508 с.
55. УПА : Цифри і факти // Трибуна лектора. – 1989. – № 4. – с. 33
56. УПА. Українська повстанська армія. Її генеза, ріст і дії у визвольній боротьбі українського народу за Українську Самостійну

- Соборну Державу. Частина І. Німецька окупація України: Репринтне вид. — Дрогобич: «Відродження», 1993 . — 203 с.
57. Хто такі бандерівці і за що вони борються. — Без місця видання, 1949. — 34 с.
58. Юрій Киричук. Історія УПА. — Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ управління по пресі, 1991. — 55 с.
59. Ярош Б. О. Тоталітарний режим на західноукраїнських землях, 30–50-ті роки ХХ століття (історико-політологічний аспект) / Б. О. Ярош. — Луцьк, 1995- 260 с.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Лот' (Lot) with a stylized flourish extending to the right.